

AUTOR:	Mgr. Veronika Bajgarová	ZNAČKA:	VY_32_INOVACE_08_CJL_13
OBOR STUDIA:	Gastronomie, Cestovní ruch	ROČNÍK:	1., 3., 4.
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura	VYTVOŘENO:	duben 2013
TEMATICKÝ OKRUH:	Literatura od starověku po romantismus		
NÁZEV:	Národní obrození – charakteristika doby, představitelé jazykovědy		
ANOTACE, METODICKÝ POKYN:	<p>Výukový materiál je vytvořen zejména pro žáky 1. ročníku dálkového nástavbového studia oboru Management v gastronomii. Žákům 3. a 4. ročníku oboru Cestovní ruch slouží k zopakování učiva a ověření úrovně osvojení poznatků daného tématu, a to formou samostatné práce.</p> <p>Soubor obsahuje výkladový materiál k tématu Národní obrození – charakteristika doby, představitelé jazykovědy, který je zpřístupněn žákům formou e-learningu.</p> <p>Žák se pod svým uživatelským jménem a heslem (jež mu je přiděleno) přihlásí do výukového prostředí http://moodle.ssss.cz. Pod názvem konkrétního vyučujícího a příslušného předmětu vyhledá nabídku kurzů, které mu jsou zpřístupněny.</p> <p>Zadaný kurz obsahuje materiál, jež má žák prostudovat. Učivo je doplněno obrázky, citacemi úryvků z literárních děl, v závěru jsou úkoly, které žák samostatně vypracuje. Kurz obsahuje opakovací test, který prověří získané vědomosti a znalosti. Jeho spuštění řídí konkrétní vyučující. Ten nastaví pravidla, za kterých je možné test absolvovat (prostředí, čas, četnost opakování, hodnocení).</p>		
ODKAZY A CITACE:	<p>POLÁŠKOVÁ, Taťána, Dagmar MILOTOVÁ a Zuzana DVOŘÁKOVÁ.</p> <p>Literatura: přehled středoškolského učiva. Třebíč: Petra Velanová, 2005. ISBN 80-902571-4-3.</p>		

Doba národního obrození

Národní obrození (dále jen NO) – je složitý historický proces, při kterém došlo k zastavení úpadku českého jazyka, vytvoření nového spisovného jazyka.

- ◆ Jde o dodatečně vytvořený pojem, dříve se užívalo termínu znovuzrození národa, či vzkříšení.
- ◆ Časově spadá do poslední třetiny 18. století až do poloviny 19. století.
- ◆ Cílem NO bylo kulturní, později politické osamostatnění národa.
- ◆ Dobu NO můžeme rozdělit do tří etap:
 - ◆ 1. etapa – obranná – vytvoření základů české obrozenecké literatury (časově spadá od 70. let 18. století – počátek 19. století).
 - ◆ 2. etapa – ofenzivní – vytvořen jazykový program národního obrození, snaha spisovatelů dokázat, že čeština je schopna konkurovat jiným jazykům (poč. 19. století – do roku 1830).
 - ◆ 3. etapa – vrcholná – jednalo se o politický zápas mezi lety 1830 a 1848, vytvořila se česká politická reprezentace v čele s Františkem Palackým. Tato etapa se překrývá s počátky romantismu v české literatuře.

Architektura a umění

- ◆ Umění je ve znamení hned několika uměleckých směrů.
- ◆ Nejprve se do českých zemí dostal klasicismus (viz samostatná kapitola Klasicismus, doba osvícenství a preromantismu). Nejznámější klasicistní stavbou je Stavovské divadlo.
- ◆ Na počátku 19. století přichází nový umělecký styl – empír (tzv. císařský sloh, z Francie, doba Napoleona Bonaparta). Nejznámější stavbou tohoto stylu je zámek Kačina ve středních Čechách.
- ◆ Byly zakládány parky, zahrady.
- ◆ Kolem poloviny 19. století se objevují historizující prvky (návrat ke starším slohům, přestavby objektů podle starých uměleckých slohů, např. novogotická přestavba zámku Hluboká nad Vltavou).

Představitelé jazykovědy

Josef Dobrovský a Josef Jungmann

Josef Dobrovský (1753 – 1829)

- ◆ Narodil se v Maďarsku (Ďarmoty).
- ◆ Česky se naučil až na gymnáziu, v rodině se mluvilo německy.
- ◆ Vystudoval teologii a filozofii v Praze, stal se vychovatelem v rodině hraběte Nostice, později soukromým vědcem (studoval nejstarší dějiny, jazykovědu a literární historii).
- ◆ Na možnost existence češtiny jako úředního a literárního jazyka se díval skepticky – nevěřil, že může čeština konkurovat němčině a vrátit se na úroveň úředního a kulturního jazyka.
- ◆ Svá díla psal latinsky a německy.
- ◆ Jako vědec byl velmi pokrokový, svá bádání zakládal na kritickém zkoumání vědeckých pramenů a archívních materiálů.
- ◆ Byl jedním z prvních obrozenců, kteří odmítli pravost Rukopisů (viz dále).

Nejznámější díla

- ◆ ***Zevrubná mluvnice česká*** – psána německy, obsahuje základy mluvnické stavby českého jazyka; v této knize vytvořil systém české mluvnice, který v ní zůstal do dnešní doby (rozdělil slova podle druhů, slovesa zařadil do tříd, jména ke vzorům); knihu vydal jako památku na český jazyk příštím generacím.
- ◆ ***Dějiny české řeči a literatury*** – opět německy psané, v tomto díle položil základy české literární historie.
- ◆ Byl autorem dvoudílného ***Slovníku německo-českého***.

Josef Jungmann (1773 – 1847)

- ◆ Gymnaziální profesor v Litoměřicích a Praze, překladatel, básník, jazykovědec, literární historik.
- ◆ Na rozdíl od Dobrovského věřil, že čeština je schopna konkurovat němčině svou slovní zásobou i schopností uměleckého a odborného vyjádření.
- ◆ Jako básník nebyl příliš úspěšný.
- ◆ Úspěšnější byl jako překladatel (z němčiny, francouzštiny, angličtiny), překlady se snažil dokázat schopnost češtiny adekvátně vyjádřit náročná cizojazyčná umělecká díla.

Nejznámější díla

- ◆ **Slovesnost** – první učebnice pro gymnázia, napsal ji v době, kdy byla čeština zavedena jako učební předmět na středních školách (ne ještě jako vyučovací jazyk), obsahovala teorii literatury s připojenou čítankou.
- ◆ **Historie české literatury** – v ní se opíral o Dobrovského Dějiny; literaturu rozdělil do 6 oddílů, které byly uvedeny charakteristikou doby a po ní teprve následoval soupis děl.
- ◆ **Slovník česko-německý** – výsledek jeho celoživotní práce, vytvoření slovní zásoby českého jazyka.
 - ◆ Slovník má 5 dílů, což bylo monumentální a ve své době jedinečné dílo, které by v jiných zemích bylo prací celého kolektivu nejméně po 2 generace.
 - ◆ Obsahuje asi 120 000 slov.
 - ◆ Slovní zásobu čerpal z různých zdrojů: z lidové mluvy, obnovil řadu slov starých, nová slova tvořil odvozováním, tj. připojováním předpon a přípon k základu slova, a to citlivě v duchu českého jazyka, přejal některá slova z ruštiny a polštiny (vzduch, voda, jablko, závoj, tklivý) a některá slova internacionální.
 - ◆ Vytvořil s pomocí českých vědců českou vědeckou terminologii (Jan Evangelista Purkyně, Jan Svatopluk Prest atd.).

Úkoly

1. Přečtěte si ukázkou z čítanky ukázkou (Sochrová, Marie: Čítanka I. k literatuře v kostce. Fragment, Praha 2008) na str. 124 - 125, z díla „Rozmluva o jazyce“ od J. Jungmanna. Vypracujte následující úkoly a otázky.

- a) Jaké názory vyslovuje každý ze tří účastníků dialogu.
- b) Koho autor považuje za Čecha?
- c) Co je podle Jungmanna znakem příslušnosti k národu?

Test 13 – Představitelé jazykovědy v době národního obrození

Úloha 1

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Doba národního obrození je doba, ve které začal upadat český jazyk.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
☐ Nepravda

Úloha 2

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Doba národního obrození časově spadá do období:

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. počátek 19. století až konec 20. století
☐ b. konec 18. století až poč. 20. století
☐ c. konec 17. až pol. 18. století
☐ d. poslední třetina 18. století až polovina 19. století

Úloha 3

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

V klasicistním slohu je postavena budova:

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. Národního divadla
☐ b. Stavovského divadla
☐ c. zámku Kačina
☐ d. zámku Hluboká nad Vltavou

Úloha 4

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

K hlavní představitelům jazykovědy patří (uveď pouze příjmení 2 osobností):

Odpověď:

Úloha 5

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Josef Dobrovský se narodil:

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. v Polsku
- ☐ b. v Maďarsku
- ☐ c. na Slovensku
- ☐ d. v Čechách

Úloha 6

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Dobrovský psal svá díla česky, latinsky a německy.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
- ☐ Nepravda

Úloha 7

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Které dílo obsahuje základy české gramatiky (slovní druhy, slovesné třídy ...)?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. Obecné poučení o české mluvnici
- ☐ b. Zevrubná mluvnice česká
- ☐ c. Základy české gramatiky
- ☐ d. Zevrubný popis české mluvnice

Úloha 8

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Josef Jungmann se autorem 5-dílného Slovníku česko-německého.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
- ☐ Nepravda

Úloha 9

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Jungmannův Slovník obsahuje:

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. 120 slov
- ☐ b. 120 000 slov
- ☐ c. 1 200 slov
- ☐ d. 12 000 slov

Úloha 10

Dosud
nezodpovězeno
Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Josef Jungmann věřil v existenci češtiny jako úředního a kulturního jazyka.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
- ☐ Nepravda